

ارزیابی تناسب اراضی برای کشت برنج در دشت شباب چرداول ایلام

فرهاد خاکساریان

کارشناس خاکشناسی موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع

مقدمه

نتایج حاصل از مطالعات خاکشناسی و طبقه بندی اراضی و نهایتاً مطالعات تناسب اراضی نشان داده است که اگر فاکتورهای محدود کننده خاک (محدودیت های موجود در سریهای خاک) و اقلیم (محدودیت های خاص محصول با توجه به اقلیم مورد نظر) را رعایت و از هر زمین مطابق استعدادش و از هر اقلیم بر اساس توانمندیهای آن بهره برداری شود بیشترین محصول با بالاترین کیفیت البته با رعایت سایر نیازمندیهای غذایی و مدیریت هر منطقه قابل حصول خواهد بود بطوریکه در بعضی از مناطق در اثر تعویض کشت و تناوب های گوناگون در طول سالهای متمادی یک محصول بعنوان بهترین کشت منطقه نظیر برنج در گیلان و مازندران تثبیت میشود.

هدف از این مطالعه تعیین الگوی کشت صحیح با توجه به پتانسیل آب و هوایی و محدودیتهایی که هر سری خاک با توجه به خصوصیات پروفیلی ایجاد خواهد کرد که در نهایت نقشه کشت مناسب با شرایط طبیعی منطقه و بررسی چگونگی رفع محدودیت ها به منظور استفاده بهینه از اراضی و آب موجود می باشد این تحقیق در سطح ۶۷۵۵ هکتار و در مقیاس ۱:۲۵۰۰۰ انجام گرفته که برای ارائه در گزارش نقشه ها به مقیاس ۱:۶۲۵۰۰ تبدیل گردید.

مواد و روشها

این تحقیق برای ارزیابی تناسب اراضی محصول برنج در منطقه بر اساس روشهای F.A.O و نشریه شماره ۱۰۳۵ مؤسسه تحقیقات خاک و آب که نتیجه تحقیق آقای دکتر SYS انجام گرفته است. بر این اساس ابتدا اقدام به انجام مطالعات خاکشناسی شد. بر اساس مطالعه فوق سریهای خاک منطقه جدا شده و برای هر سری خاک جدول مربوط به محدودیت ها و پتانسیل خاک برای محصول برنج تهیه و در پایان جدول به سه روش موجود سری خاک مذکور مورد ارزیابی و تناسب نهایی قرار گرفته است سپس برای دستیابی به مسائل اقلیمی از اطلاعات تهیه شده از نزدیکترین ایستگاه هواشناسی سینوپتیک استفاده و در مرحله اول سیکل رشد محصول در منطقه محاسبه و سپس از آن جداول اقلیمی برای محصول تهیه و در انتهای جداول به سه روش مورد نظر تناسب نهایی تهیه شده است. لازم به توضیح است که فقط جداول و نقشه یک سری از خاکهای منطقه به صورت خلاصه در این مقاله گنجانده شده است.

محاسبه شاخص زمین LI

$$LI = 87 \times \frac{90}{100} \times \frac{98}{100} \times \frac{94}{100} \times \frac{95}{100} \times \frac{96}{100} = 65.78$$

$$CI = 80 \times \sqrt{\frac{98}{100}} = 79$$

محاسبه شاخص اقلیمی

$$CR = 16.67 + 9 \times 79 = 87.7 = S1$$

جدول ۱- نتیجه نهایی تناسب اراضی محصول برنج سری سرابله

نوع محدودیت	عملیات اصلاحی لازم	تناسب فعلی	تناسب آتی
زهکشی توپوگرافی	تسطیح نسبی اضافه کردن مواد آلی	S ₂ T.W	S ₁

بحث و نتایج

با توجه به مطالعه مذکور و عنایت به نقشه های حاصله که به شکل خلاصه جداول ارائه شده محصول برنج در تناسب $S_2 - S_3$ مناسب تا نامناسب با محدودیت های زیاد قرار می گیرد البته لازم به ذکر است که در بعضی از سریهای خاک با توجه به منابع خارجی استفاده شده و استانداردهای نشریه ۱۰۳۵ در تناسب بحرانی قرار میگیرند. که در حال حاضر محصول فوق با تولیدی حدود ۵-۶ تن شلتوک تحت کشت وزرع میباشد که با این تفاسیر اعداد و سطوح فوق بایستی برای هر منطقه در کشور و برای محصول آن منطقه در غالب پروژه های تحقیقاتی اصلاح و ارائه گردد .

در پایان با نگرش به مسائل اجتماعی و بازار یابی محصول چون قیمت برنج در منطقه کیلویی ۶۰۰۰ تا ۷۵۰۰ ریال می باشد این محصول جزء یکی از محصولات غالب و استراتژیک منطقه محسوب میشود و با وجود اندک محدودیتهای ذکر شده در این مورد این محصول هر ساله سطحی بالاتر از ۴۵۰۰ هکتار از اراضی این استان (ایلام) را بخود اختصاص میدهد . با توجه به نتایج ذکر شده تسطیح اراضی با استفاده از فن آوری های جدید نظیر فن تسطیح اراضی با استفاده از لیزر کمک شایانی به بالا بردن راندمان آبیاری خواهد نمود.

منابع مورد استفاده

- ۱ آمار و اطلاعات ایستگاه هواشناسی سینوپتیک اسلام آباد غرب . ۱۳۷۷ . اداره کل هواشناسی استان کرمانشاه.
- ۲ سپهوند، مراد. ۱۳۷۸. ارزیابی کیفی تناسب اراضی پلاتوهای غرب ایران برای محصولات دیم، چکیده مقالات ششمین کنگره علوم خاک ایران.
- ۳ گیوی، جواد. ۱۳۷۸. ارزیابی کیفی، کمی و اقتصادی تناسب اراضی منطقه شهر کرد برای محصولات مهم منطقه، چکیده مقالات ششمین کنگره علوم خاک.
- ۴ گزارش مطالعات خاکشناسی نیمه تفضیلی شباب چرداول. ۱۳۷۳. مهندسین مشاور آب و زمین
- ۵ نشریه ۱۰۱۵ . ۱۳۷۵ . موسسه تحقیقات خاک و آب.
- 6- FAO. 1984. Guide lines : land evaluation for rain fed agriculture . (1984) No. 51 F.A.O
- 7- FAO. 1984. Guide lines : land evaluation for irrigated agriculture . (1984) No. 55 F.A.O
- 8- Sys, C.1986. *Land evaluation*. Part I,II and III. International training center for postgraduate soil scientists. State University of Ghent. Ghent